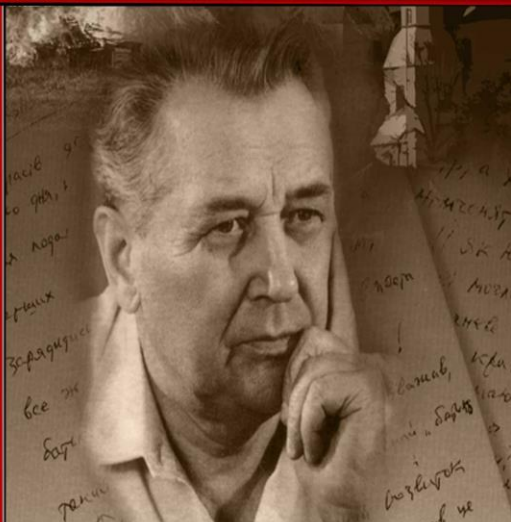

De Courcy

ОЛЕСЬ ГОНЧАР

**ОДА ТІЙ ХАТІ,
ЩО В СНІГАХ**

«Ода тій хаті, що в снігах» Олесь Гончара — соціально-психологічне оповідання, в якому возвеличуються найкращі риси простих людей: милосердя, співчутливість і доброта***.

Світову славу письменнику принесли романи «Собор», «Прапорonosці», «Тронка», «Берег любові», «Людина і зброя», повісті «Бригантина», «Далекі вогнища», новели «Модри Камень», «За мить щастя». Олесь Гончар — видатний український письменник, автор соціально-психологічних та філософських романів, повістей та новел.

Олесь Гончар

ОДА ТІЙ ХАТІ, ЩО В СНІГАХ

Кожен раз, коли розгуляється нічна завірюха, чомусь згадується людина, якій ти так багато чим зобов'язаний і чий голос, ледь чутний, ніби долинає з глибин пам'яті, з далеких тернівщанських снігів...

Десь там дядько Масич-виконавець іде, крізь завірюху пробивається до сільради на своє нічне чергування.

У Тернівщині ми лише зрідка бачимо його, коли він, кремезної статури хлібороб, удівець із хутора Масичі, приходять за чимось у слободу, скажімо, до кузні чи до крамниці. Неговіркий, похмуристий, з вусами якимось непривітно навислими, ось він, з'явившись зі степу, йде толокою, суне, мов хмара, і хоч ми, слобідські хлопчачки, ні в чому перед ним не завинили, щораз при його наближенні відчуваємо неопояснений страх. Чи не тому, що зі своїми синами дядько Масич Іван поведився, як нам здавалось, понад міру суворо, за найменшу провину котрогось мовчки, без зайвих балачок так усмажить батогом, що зів'єшся, — ще після цього й не плач. Усі його троє хлопців ходили до нашої школи, і після уроків їм, звісно, теж кортіло разом з нами погарцювати на толоці, поборюватися із слобідськими силачами. Та

яке ж то для них лихо було, коли траплялось, що з тих борюкань котрийсь із братів вихопиться з розпанаханою сорочкою, на якій і гудзики всі пооблітали... Похолоне хлопець, торопіючи від жаху: що ж це буде? Що батько скаже? Нічого, здається, грізнішого на світі не існувало для тих Масичів, аніж батькове слово.

З відстані літ часом думається тепер: а якщо за тих умовин життя й не можна було інакше? Може, щоб хлопці не розбестились, виростаючи без матері, ледацюгами не стали, якраз і потрібна була на них ота своєрідна батьківська педагогіка? Не важко тепер збагнути, яким нелегким було життя в того Масича, які клопоти щодень його обсідали, від чого вираз суворості та хмарної задуми ніколи з його обличчя не зникав. Адже про кожного з хлопців, батьку, подбай, зодягни всіх і нагодуй, та ще й про їхню майбутню долю помізкуй як слід. Мав дядько Масич цілі ночі для роздумів, бо все якось так випадало, що чергувати йому в сільраді доводилось частіше за інших. В усяку неgodу, тільки звечоріє, уже він і вирушає від своєї хати навпростець до Тернівщини, йде, ступаючи важко, натужно, здавалось, усі вітри нашого степу дмуть тому чоловікові навстріч.

Одначе якогось там літа тернівщанська наша чотирикласна кінчається, лунає останній дзвоник, і доля спрямовує кого куди. Мені, скажімо, щоб далі

навчатись, випало ходити в Байрачне, велике, колись волосне село, де існує єдина на всю округу школа-семирічка, до якої потрапити вдається не кожному, лише найщасливіші та найзатятіші топчуть до тієї школи стежки з довколишніх сіл і хуторів. Від нашої Тернівщини Байрачне аж за трьома хуторами, добуватись туди неблизька даль, та все ж, піднявшись удосвіта, хоч-не-хоч пускаєшся в путь, і так упродовж цілої осені, під усіма її мжичками, дощамитуманами.

А коли зазиміло і день став зовсім короткий, довелося шукати притулку в Байрачному, домовлено було з добрими людьми, що до весни дадуть мені в себе куток. Тож на рідну свою Тернівщину вдається тепер вихопитись лише раз на тиждень — на вихідний. Жду не діждусь того суботнього дня. Після уроків забіжу на хвилю до своїх господарів, залишу книжки і, не гаючись, мерщій на Тернівщину, доки ще не стемніло. А втім, я й затемна опинитися в дорозі не боюсь, адже ніч застає мене вже в наших степах, де земля під ногами своя і кожен стовпчик придорожній — то твій знайомець.

Одного зимового дня, коли цей малий квартирант забіг, як водиться, перед дорогою до господарів, щоб розвітатись, то замість звичних у таких випадках порад та напучувань, він почув застережливе:

— Ой, хлопче, не пускався б ти в дорогу сьогодні... Хіба не бачиш, завірюха зривається?

— Яка там завірюха — сніжинки пролітають...

А втім, за маленькими, напівзатуленими околотом вікнами справді було неспокійно, ніби вже навіть вечоріло (такі короткі дні пішли), і віхолу гнало навкоси якимось гостро, щоправда, у бік Тернівщини, отже, вітер тобі буде в спину, допомагатиме йти.

Господарі знов із засторогами:

— Це ж негода, з нею не жартуй... Вночі хіба ж таке може розгулятися...

Та коли намірився — кому мене зараз зупинити?

— Доки розгуляється, я вже дома буду!
Прощайте, я побіг!

Шлях знайомий, вітерець у спину, тож завірюха й наздогнати мене не встигне.

За селом темніють у полях гуртики знайомих школярів, ті подались на Худенки, а ті на Улинівку, один гуртик я навіть наздогнав, це телятниківські. «Давай з нами за компанію, — гукають, — разом веселіше буде йти». Однак товариство подорожнє невдовзі тане, той звертає на ген ті хутори, а той на інші, і, зрештою, ти, як найдальший мандрівник, залишаєшся самотою, з вітром наодинці. Ось тоді й помічаєш одразу, що довкола зовсім уже сутеніє, і

вітер повернувся, а перед тобою степ у завіях, у хвищі, сніг льодяними скалками січе межі очі, аж не бачиш, куди йти, аж згадуються тобі сьогоднішні застороги, на які ти не зважив. Борючись із стрічним вітром, мимоволі поспівчуваєш у думці тим, кому обов'язок велить кудись вирушати й проти ночі, їхати до млина або на станцію, долати відстані в будь-яку негоду, в завірюху, в буран.

Хутори, між якими пролягає твій шлях, майже знепримітілись, потонули в завірюсі. Ось ти їх і зовсім минув, і тепер до самої Тернівщини не трапиться тобі жодної хати, ніякого житла чи гайочка, піде відкритий степ і степ.

Власне, це потяглись уже наші степи, і хоч відомо, що вовки в нас не водяться, ніякого звіра, крім зайця, людині в полі не стрінеться, але чому тобі стає тут якомсь лячно, аж моторошно? Спонуціло раптово, одразу. Очі сліпить снігом, руки без рукавиць коцеліють дедалі дужче, а головне — зникла дорога. Геть зникла, розчинилась у сніговій каламуті. Спершу по стовпчиках та по узбічних кураїнах її впізнавав, забиту снігом, а потім враз не стало жодної примітини, ніякої кураїни ніде, все вихрється та каламутиться докруг в суцільній круговерті. Озирнешся — вовки не женуться, однак чому ж тобі так непевно й моторошно, чи це вже справжній страх заповзає в душу? Наддаєш ходи, спішиш, але ноги